

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Навчально-науковий інститут української філології та журналістики
Кафедра української мови

Кваліфікаційна робота магістра

з теми: **ВЕРБАЛІЗАЦІЯ АСТРАЛЬНИХ КОНЦЕПТІВ:
ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ
(НА МАТЕРІАЛІ ПРОЗИ ВАЛЕРІЯ ШЕВЧУКА)**

Виконала: студентка Ukr1-M22 групи
спеціальності 014.01 Середня освіта
(Українська мова і література)
за освітньо-професійною програмою
Середня освіта (Українська мова і
література)

Мельничук Тетяна Степанівна

Керівник:

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови
Шеремета Н.П.

Рецензент:

кандидат філологічних наук,
доцент, доцент кафедри історії
української літератури та
компаративістики

Починок Л.І.

Кам'янець-Подільський – 2023 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. СЬОГОЧАСНЕ ОСМИСЛЕННЯ КОНЦЕПТУ КРІЗЬ ПРИЗМУ КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ	6
1.1. Поняття «концепт» у сучасних мовознавчих дослідженнях.....	6
1.2. Засоби мовної інтерпретації концептів.....	11
1.3. Методичні аспекти аналізу концептів у художньому дискурсі.....	17
1.4. Лінгвокультурологічне сприйняття концепту.....	23
1.5. Астральні концепти в лінгвокультурному та етнокультурному розумінні.....	27
Висновок до розділу 1.....	31
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЛІНГВІСТИЧНИХ ОДИНИЦЬ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ АСТРАЛЬНИХ КОНЦЕПТІВ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРІВ В. ШЕВЧУКА)	32
2.1. Лексикографічний опис астралоконцептів.....	33
2.2. Макроконцепт НЕБО і його вербалізація в художньому дискурсі В. Шевчука.....	38
2.3. Становлення цілісних структур концептів СОНЦЕ / МІСЯЦЬ.....	42
Висновок до розділу 2	52
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ КАРТИНИ СВІТУ ШКОЛЯРІВ НА ОСНОВІ ДОСЛІДЖЕНОГО МАТЕРІАЛУ	53
Висновок до розділу 3.....	65
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	69
СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ.....	76
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ФАКТОЛОГІЧНОГО МАТЕРІАЛУ.....	77
ДОДАТКИ.....	78
Додаток А Схема «Польова модель концепту НЕБО»	78
Додаток Б Схема «Польова модель концепту СОНЦЕ».....	79
Додаток В Схема «Польова модель концепту МІСЯЦЬ».....	80
Додаток Г Приклад сертифікованого курсу для учнів.....	81

ВСТУП

Однією з актуальних проблем сучасної лінгвістики залишається дослідження взаємозв'язку та взаємовпливу мови і культури, мови і мислення, адже мова відображає життя етносу, національне сприйняття реальності, національну свідомість та підсвідомість, традиції, систему цінностей, світобачення тощо. Культурні, мовні й соціальні феномени НЕБО, СОНЦЕ, МІСЯЦЬ існують, ще з часів створення світу, появи перших людей на Землі. Тому **актуальність теми дослідження** обумовлена необхідністю розкриття специфіки вербалізації астральних концептів у художньому дискурсі та виокремлення лінгвокультурного аспекту, що лежить в основі цього процесу. Зростання інтересу до культурних особливостей та мовних засобів, які виражають астральні концепти, свідчить про актуальність подальших наукових розвідок у цьому напрямі.

Об'єктом дослідження є твори українського письменника Валерія Шевчука.

Предметом роботи є мовні одиниці на позначення концептів НЕБО, СОНЦЕ, МІСЯЦЬ.

Досягнення поставленої **мети**, якою є вивчення та аналіз лінгвокультурного аспекту вербалізації астральних концептів, виходячи з творчості конкретного письменника, передбачає розв'язання таких основних **завдань**:

- розкриття поняття «концепт» у сучасному мовознавстві;
- окреслення найпоширеніших засобів вербалізації концептів;
- визначення методології аналізу концептів;
- зображення концепту крізь призму лінгвокультурології;
- аналізування лінгвістичних одиниць вербалізації астральних концептів НЕБО, СОНЦЕ, МІСЯЦЬ;
- створення польових моделей проаналізованих концептів;
- визначення методики формування мовної картини світу учнів;
- проведення вільного асоціативного експерименту.

Джерельна база. Твори Валерія Шевчука: збірка повістей «Жінка-змія», повість «Місяцева зозулька із ластів'ячого гнізда», роман «Дім на горі»,

історичний роман-хроніка «Тіні зникомі». Лексикографічні джерела: тлумачні, фразеологічні, асоціативні словники, словники символів.

Теоретико-методологічну основу роботи склали наукові дослідження таких зарубіжних та українських вчених: В. І. Кононенко, О. О. Селіванова, Дж. Лакофф, В. В. Жайворонок, В. М. Манакін, А. П. Загнітко, І. В. Богданова, Ф. С. Бацевич, А. М. Приходько, Ж. Краснобаєва-Чорна та інші.

У роботі застосовано загальнонаукові (аналіз, синтез, індукція, дедукція, узагальнення), власне лінгвістичні та **методи** когнітивної лінгвістики. Основним методом є концептуальний аналіз, за допомогою якого окреслено мовне відображення свідомості народу.

Елементи наукової новизни. У роботі на широкому матеріалі здійснено системне і всебічне дослідження засобів вербалізації концептів НЕБО, СОНЦЕ, МІСЯЦЬ, на основі яких сформовано польові моделі.

Практичне значення здобутих результатів полягає у тому, що робота збагачує дослідницький досвід сучасного мовознавства новими знаннями про астральні концепти та їх вербалізацію. Також у дослідженні подано дієві методи і прийоми навчання школярів щодо окресленої теми, розроблено програму сертифікованого курсу.

Апробація результатів дослідження здійснена у вигляді виступів на конференціях: Всеукраїнській науковій інтернетній конференції «Вербальні культурні коди сучасної української мови» (тема «Вербальне вираження концептів ментального світу українців під час війни: пісенний дискурс»), Всеукраїнській науковій конференції «Нові парадигми сучасної філології» (тема «Вільний асоціативний експеримент як засіб впливу на становлення української ідентичності учнів на уроках мови і літератури: практичний аспект»), Науковій конференції студентів і магістрантів за підсумками науково-дослідної роботи, Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих науковців «Лінгвістика й лінгводидактика: здобутки і перспективи розвитку» (тема «Функційний аналіз мовних одиниць на позначення астральних концептів в етнолінгвістичній парадигмі»).

Здійснено публікації:

1. Мельничук Т. Вербалізація концепту місяць у повісті «Місяцева зозулька із ластів'ячого гнізда» Валерія Шевчука. Збірник наукових праць студентів та магістрантів навчально-наукового інституту української філології та журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2022. Вип. 12. 196 с.
2. Мельничук Т. Формування когнітивної картини світу в учнів 10–11 класів із поглибленим вивченням української літератури (на основі творів Валерія Шевчука). Збірник наукових праць студентів та магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. Вип. 17. 315 с.
3. Шеремета Н.П. Мельничук Т.С. Мовленнєва структура образу автора (на прикладі діалектних вкраплень у творах Валерія Шевчука). Тенденції розвитку філологічної освіти в контексті інтеграції у Європейський простір: Збірник наукових праць за матеріалами IX Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції / Головний редактор: Солодка А. К.; видавничий редактор: Серeda І. В. Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2023. С. 248-252.

Структура і зміст роботи. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаної літератури, списку джерел фактологічного матеріалу та лексикографічних джерел (87 позицій). Загальний обсяг роботи – 84 ст.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Дослідження взаємозв'язку мови та культури є надзвичайно важливим й актуальним питанням, яке полягає у визначенні мови як ідентифікатора нації. У роботі ми звернули увагу на сучасне окреслення концепту, розглянули його з погляду різних галузей мовознавства, зокрема когнітивної лінгвістики, лінгвокультурології та етнолінгвістики. Для того, щоб якнайкраще продемонструвати як менталітет й свідомість народу відбиваються в мові, увагу зосередили на астрологічних концептах НЕБО, МІСЯЦЬ, СОНЦЕ, які мають важливе значення в мовній концептуальній картині світу українців. Як фактичний матеріал використали твори українського письменника Валерія Шевчука, який яскраво передає сприйняття українським етносом світу, реальності буття. Авторські тексти, які містять основні концепти національної картини світу, є важливим репрезентантом світобачення й світовідчуття носіїв етнокультури.

Дослідження підтверджує, що астральні концепти в творчості Валерія Шевчука відзначаються особливою лінгвокультурною специфікою. Вербалізація цих концептів виражається через унікальний лексико-семантичний апарат, властивий певній культурній та мовній традиції. Використання національних концептів надає текстам не лише мовної експресивності, а й глибокого смислового змісту, відображаючи особливості культурного сприйняття світу.

Аналіз матеріалу підкреслює тісну взаємодію мови та культури у процесі вербалізації астральних концептів. Використання певних лінгвістичних засобів та образів відображає культурні уявлення про астральне явище, що важливо для розуміння лінгвокультурного контексту творів автора.

У першому розділі детально досліджено основні характеристики концепту та засоби його вербалізації, окреслено методичні аспекти та різновиди аналізу концептів. Також виділено розуміння астралоконцептів з погляду різних розділів лінгвістики.

У другому розділі зосереджено основну увагу на аналізі лінгвістичних одиниць вербалізації макроконцепту НЕБО та концептів МІСЯЦЬ і СОНЦЕ на

матеріалі текстів В. Шевчука. За результатами опису цих одиниць створено польові моделі вище згаданих концептів, які подано в додатках.

У третьому розділі сформовано методологічні засади становлення мовної концептуальної картини світу школярів на основі досліджуваного матеріалу, зокрема, показано як вчитель має працювати над формуванням національної ідентичності учнів, які може використовувати методи, прийоми та засоби, форми роботи, за яким алгоритмом проводити заняття тощо. Так як актуальною сьогодні є неформальна освіта, то створено програму курсу для учнів, пов'язаного з розглядом мови з різних сторін, зокрема психології мови та історії народу відображеної в мові. Також подано результати вільного асоціативного експерименту, що демонструють сприйняття реальності учнями через астральні концепти.

Отож, встановлено, що мовними вербалізаторами концептів є лексеми, основні слова-репрезентанти та різноманітні синтаксичні структури. У загальному результаті визначено, що формування мовної картини світу учнів є достатньо актуальним проблемним питанням. У сучасній шкільній освіті більше уваги приділяють граматиці мови, а зовсім мало її семантичному наповненню. Тому подальше дослідження вербалізації національних концептів є доволі перспективним.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. У подальшому плануємо дослідити ширший спектр відображення астральних концептів у художніх творах, а також в інших дискурсах: публіцистичному, конфесійному, науковому тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
2. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ : Довіра, 2007. 205 с.
3. Боєва Е. В. Концептуалізація мовно-образного простору української ментальності. *Збірник наукових праць Одеського національного університету імені І. І. Мечникова «Записки з загальної лінгвістики»*. 2002. Випуск 5. С. 44 – 50. URL: <http://surl.li/nvsrw> (дата звернення 14.09.2023).
4. Божко О. С. Лінгвальна репрезентація атмосфери саспенс в англомовних художніх творах жанру хоррор: семантико-когнітивний аспект : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук : 10.02.04 / Херсонський державний університет. Херсон, 2017. 381 с.
5. Велика українська енциклопедія. URL: <http://surl.li/dtorj> (дата звернення 24.11.22).
6. Вишневська Г. Б. Співвідношення концепту і суміжних понять. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 10 : Проблеми граматики і лексикології української мови : збірник наукових праць. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. Випуск 9. С. 9–14. URL: <http://surl.li/nvbml> (дата звернення 24.11.22).
7. Войтко Т. Розширена метафора як концепційний стилістичний прийом метафізичної поезії та методологія дослідження. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом*. Серія : Філологія. 2021. Випуск 1. С. 12–17.
8. Врублевська Т. Поняття "концепт" у лінгвокогнітивних дослідженнях: етимологія, основні підходи до визначення. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія : Філологія (мовознавство). 2014. Випуск 19. С. 213–217. URL: <http://surl.li/nvavo> (дата звернення: 14.12.2022).

9. Газуда О. М. Сучасні підходи до тлумачення концептуальної метафори. *Матеріали щорічної підсумкової конференції професорсько-викладацького складу факультету іноземної філології ДВНЗ "Ужгородський національний університет", 26 лютого 2019 року.* Ужгород : ТОВ "Поліграфцентр "Ліра", 2019. С. 17–22.

10. Гарбера І. В. Концепт людина у фразеології східностепових українських говірок : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук : 10.02.01 / Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2018. 195 с.

11. Денисевич О. Вільний асоціативний експеримент як засіб дослідження соціального портрету. *Історико-філологічний збірник з регіональних проблем.* 2010. № 22 (II). С. 334–340.

12. Джеріх О. С. «Концепт» у сучасній когнітивній лінгвістиці та лінгвокультурології: поняття та структура. *Збірник наукових праць Донецького національного університету імені Василя Стуса.* Вінниця, 2018. Випуск 35-36. С. 61–69.

13. Енциклопедія сучасної України. URL: <http://surl.li/nvcfn> (дата звернення 27.11.22).

14. Жаботинська С. А. Лексичні поля й нелінійна динаміка когнітивних структур. *Вісник Львівського університету.* Серія філологічна. 2011. Випуск 52. С. 1–11.

15. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика. Нариси : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Довіра, 2007. 262 с.

16. Жайворонок В. В. Проблема концептуальної картини світу та мовного її відображення. URL: <http://surl.li/nvajb> (дата звернення: 13.12.2022).

17. Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни. Донецьк : ДонНУ, 2012. Т. 2. 350 с.

18. Загнітко А. П., Богданова І. В. Лінгвокультурологія : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. А. П. Загнітка. 3 вид., перероб. і доп. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. 287 с.

19. Карпенко О. Ю. Про космонічний фрейм. *Збірник наукових праць Одеського національного університету «Записки з ономастики»*. Одеса : «Астропринт», 2009. Випуск 12. С. 51–63. URL: <http://surl.li/nvspn> (дата звернення 23.08.23).
20. Кассіпер Е. Філософія символічних форм / Philosophie der symbolischen Formen. Berlin, 1923—1929.
21. Кісь Р. Мова, думка і культурна реальність (від Олександра Потебні до гіпотези мовного релятивізму). Львів : Літопис, 2002. 304 с. URL: <http://surl.li/oaksi> (дата звернення 23.08.23).
22. Ковбасюк Л. А., Романова Н. В. Сучасні лінгвістичні теорії: лекції, практичні, самостійні модулі та тести : навчально-методичний посібник для магістрів заочної форми навчання. Спеціальність : 8.010103. Херсон : Видавництво ХДУ, 2008. 96 с.
23. Козловський С. Невербальні засоби спілкування у фразеології польської та української мов. *Магістеріум*. 2009. Випуск 37. С. 49–53.
24. Кононенко В. І. Мова і народна культура. *Мовознавство*. 2001. №3. С. 62–69.
25. Кононенко В. І. Мова у контексті культури : монографія. Київ – Івано-Франківськ : Плай, 2008. 390 с.
26. Кононенко В. І. Українська лінгвокультурологія : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Вища школа, 2008. 327 с.
27. Концепція «Нової української школи». URL: <https://cutt.ly/6876eAR> (дата звернення: 11.03.2023).
28. Концепція літературної освіти в 11-річній загальноосвітній школі URL: <https://cutt.ly/E876yK9> (дата звернення: 10.03.2023).
29. Копус О. А., Кучерява О. А. Синтаксичні вправи в лінгвокультурологічному аспекті. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Педагогічні науки*. 2018. № 5. С. 80-86. URL: <http://surl.li/nvysp> (дата звернення: 06.03.2023).

30. Космеда Т. А., Плотнікова Н. В. Лінгвоконцептологія: Мікроконцептосфера СВЯТКИ в українському мовному просторі : монографія. Львів : ПАІС, 2010. 408 с.
31. Краснобаєва-Чорна Ж. Концептуальний аналіз як метод концептивістики (на матеріалі концепту ЖИТТЯ в українській фраземіці). *Українська мова*. 2009. № 1. С. 41–52.
32. Краснобаєва-Чорна Ж. Термінополе концепт. *Українська мова*. 2006. № 3. С. 67–79.
33. Левченко О. Лінгвокультурологія та її термінна система. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія : Проблеми української термінології. Львів, 2003. № 490. С. 105–113.
34. Лещенко Г. П., Груба Т. Л. Концептуальний аналіз тексту як засіб формування мовної особистості учнів середніх класів. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. 2013. Том 1. Випуск 64. С. 106–109. URL: <http://surl.li/nvyxv> (дата звернення: 10.10.2023).
35. Лисиченко Л. А. Структура мовної картини світу. *Мовознавство*. 2004. № 5–6. С. 38–40.
36. Макарчук Н. О. Асоціативний експеримент. *Велика українська енциклопедія*. URL: <http://surl.li/dnwgr> (дата звернення: 15.10.2023).
37. Малецький Лукаш. Когнітивна модель концепту СТРАХ в українській мові. URL: <http://surl.li/nvamd> (дата звернення: 14.12.2022).
38. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація : навчальний посібник для університетів. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 285 с.
39. Марецька А. Формування мовної картини світу в психолінгвістичній проекції на культурознавчу компетенцію молодших школярів. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки»*. Херсон : Видавництво ХДУ, 2007. Випуск 44. С. 93–96. URL: <http://surl.li/nvxzy> (дата звернення: 10.10.2023).
40. Млинчик А. В., Коккіна Л. Р., Шведенко А. Є. Функціонування концептуальної метафори у франкомовному та україномовному рекламних

дискурсах. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*. 2022. № 12. С. 120–125.

41. Модельна навчальна програма «Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Заболотний О. В., Заболотний В. В., Лавринчук В. П., Плівачук К. В., Попова Т. Д.). URL: <http://surl.li/cplmw> (дата звернення: 07.10.2023).

42. Молгамова Л. О. Асоціативний експеримент як емпіричний метод дослідження лінгвокогнітивних концептів. *Слобожанський науковий вісник*. Серія : Філологія. 2023. Випуск №2. URL: <http://surl.li/nvrii> (дата звернення 27.07.23).

43. Навчальна програма для 10-11 класу з української літератури (Профільний рівень) URL: <https://cutt.ly/U876oQW> (дата звернення: 06.03.2023).

44. Навчальна програма для 10-11 класу з української літератури (Рівень стандарту) URL: <https://cutt.ly/18756Sh> (дата звернення: 06.03.2023).

45. Навчальна програма для 10-11 класу з української мови (Рівень стандарту). URL: <http://surl.li/euwg> (дата звернення: 05.10.2023).

46. Нідзельська Ю. М. Концепт як один із провідних термінів у дослідженнях сучасної лінгвокультурології. URL: <http://surl.li/nvrttd> (дата звернення 27.07.23).

47. Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. Київ : видавництво книгарні Є. Череповського, 1918 рік. 273 с. URL: <http://surl.li/nvsro> (дата звернення 15.09.2023).

48. Пашкова Н. І. Розширення обсягу поняття концепт у лінгвокультурології. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*. 2012. № 23. С. 106–112. URL: <http://surl.li/nvbuv> (дата звернення 27.11.22).

49. Полюжин М.М. Про синкретичні теорії концепту. *Збірник наукових праць «Проблеми романо-германської філології»*. Ужгород : ЛІРА, 2006. С. 5 –22.

50. Полюжин М. М. Типологія й аналіз концептів. *Іноземна філологія*. Львів, 2009. Випуск 121. С. 80–89.
51. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики : монографія. Запоріжжя : Прем'єр, 2008. 332 с.
52. Селіванова О. О. Основи теорії мовної комунікації : підручник. Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2011. 350 с.
53. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник. Полтава : Довкілля-К, 2008. 711 с.
54. Серебрянська І. М. Етнокультурний концепт «природа» як складова просторового коду. *Філологічні трактати*. 2009. С. 90–94. Т. 1. № 1. URL: <http://surl.li/nvslld> (дата звернення 23.08.23).
55. Серебрянська І. М. Освіта в Україні: спостереження крізь призму мовної картини світу : монографія. Харків, 2018. 391 с. URL: <http://surl.li/nvxvo> (дата звернення 23.08.23).
56. Сидоренко Ю. І. Теоретичний підхід до визначення поняття лінгвокультурема. *Молодий вчений*. 2017. С. 128–131. № 4.1. URL: <http://surl.li/nvsem> (дата звернення 29.07.23).
57. Слободян М. В. Методика концептуального аналізу у сучасній когнітивній лінгвістиці. *Збірник наукових праць «Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах»*. Київ : НАУ, 2009. Випуск 17. С. 105–115.
58. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвинутої особистості : вибрані твори у 5 т. Київ : Радянська школа, 1976. Т. 1. 596 с.
59. Ткаченко Г. В. Асоціативний експеримент як засіб пізнання онімів в когнітивній ономастиці. *Міжвузівський збірник наукових статей «Актуальні проблеми слов'янської філології»*. Серія : Лінгвістика і літературознавство. Бердянськ : БДПІ, 2010. С. 453–459.

60. Українська лінгвокультурологія : навчальний посібник для студентів зі спеціальності «Українська мова і література» / за заг. ред. проф. О. І. Потапенка. Корсунь-Шевченківський : ФОП Гавришенко В. М., 2014. 350 с.
61. Формування наукової картини світу учнів ліцею в умовах інтеграції змісту освітніх галузей : практичний посібник / В. Р. Ільченко та ін. Київ : «Конві Прінт», 2021. 324 с. URL: <https://cutt.ly/F876ksL> (дата звернення: 07.03.2023).
62. Хорошун О. О. Концепт як основне поняття когнітивної лінгвістики. *Вісник Житомирського державного університету. Філологічні науки*. 2020. Випуск 49. С. 158–161. URL: <http://surl.li/nvbdz> (дата звернення 24.11.22).
63. Хорошун О. О. Концептуальна метафора: актуальні засади дослідження. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2010. № 9. С. 222–225. URL: <http://surl.li/nvqse> (дата звернення 25.01.23).
64. Чендей Н. Концептуальна метафора як засіб вираження емоцій в оповіданні І.М. Чендея «Цимбаланя». *Сучасні проблеми мовознавства літературознавства*. Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2007. Випуск 11. С. 259–261.
65. Шарманова Н. М. Етнолінгвістика : навчальний посібник для студентів факультету української філології / за ред. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг : «НПП АСТЕРІКС», 2015. 192 с.
66. Ясіновська О. Про межі термінів поняття і концепт у сучасній когнітивній лінгвістиці. *Вісник Львівського національного університету ім. І. Франка*. Серія : Філологія. 2003. Випуск 30. С. 257–268.
67. Guirdham M. *Communicating across cultures*. West Lafayette : Bloomsbury, 1999. 383 p.
68. Holliday A., Hyde M., Kullman J. *Intercultural Communication. An Advanced Resource Book*. London : Taylor & Francis Group, 2004. 233 p.

69. Intercultural communication competence. M. R. Hammer eds. *Handbook of international and intercultural communication*. London : Sage Publications, 1989. P. 247–260.
70. Lakoff G. The contemporary theory of metaphor. Cambridge University Press, 2012. P. 202–251.
71. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago; London : The University of Chicago Press, 1980. 242 с.
72. Lakoff G. Ten Lectures on Cognitive Linguistics. URL: <http://surl.li/nvboz> (дата звернення 24.11.22).
73. Mental spaces. Fauconnier G. eds. *The Oxford handbook of cognitive linguistics*. Oxford : Oxford University Press.
74. Nemickien Ž. «Concept» in Modern Linguistics: the Component of the Concept «Good». URL: <http://surl.li/nvbak> (дата звернення 24.11.22).
75. Ogarkova A., Soriano C. Variation within universals: the metaphorical profile approach and ANGER concepts in English, Russian, and Spanish. In Andreas Mussolf, Fiona MacArthur and Julio Pagani (eds.) *Metaphor in Intercultural Communication*. London: Continuum.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

76. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення 14.09.2023).
77. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ, Ірпінь : ВТФ Перун, 2001, 2005.
78. Енциклопедичний словник символів культури України. Вид. 5-е, доп., випр. / за заг. ред. В. П. Коцура, О. І. Потапенка, В. В. Куйбіди. Корсунь-Шевченківський : ФОП Гавришенко В. М., 2015. 912 с.
79. Словник української мови : в 11 томах / Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні АН УРСР ; гол. ред. кол. І. К. Білодід. Київ : Наукова думка, 1970–1980. 134 058 реєстрових одиниць.

80. Словник фразеологізмів української мови / НАН України, Ін-т укр. мови, Укр. мов.-інформ. фонд; уклад. : В. М. Білоноженко та ін. ; відп. ред. В. О. Винник. Київ : Наукова думка, 2003. 786 с.
81. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологічний словник української мови. Київ : Освіта, 1998. 224 с. URL: <http://surl.li/nvuhr> (дата звернення 14.09.2023).
82. Український асоціативний словник / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів : ПАІС, 2021. Т. IV. Від реакції до стимулу. 648 с. URL: <http://surl.li/nvuif> (дата звернення 15.09.2023).
83. Універсальний словник-енциклопедія (УСЕ) / ред. М. В. Попович. URL: <http://surl.li/nvuft> (дата звернення 14.09.2023).

СПИСОК ФАКТОЛОГІЧНОГО МАТЕРІАЛУ

84. Шевчук В. О. Тіні зникомі. Сімейна хроніка : роман. Київ : Темпора, 2002. 304 с.
85. Шевчук В. О. «Жінка-змія» : збірка творів. Львів : Класика, 1998. 177 с. URL: <http://surl.li/nvvjp> (Дата звернення: 10.03.2023).
86. Шевчук В. О. «Місяцева зозулька із Ластів'ячого гнізда». URL: <https://cutt.ly/8MKScui> (Дата звернення: 10.11.2022).
87. Шевчук В. О. Дім на горі. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2011. 559 с.